

gubitka. Na akropolju pojma povijesti; pandan cirkusu: tvrđava, grob.

Prije nego je sebe ograničio na svijet pojava, Kant nije mogao ništa sa svojom »kritikom«. Zalosno je, reći će kasnije Hegel, kad jedna filozofija oduzima sebi pravo i mogućnost da prosuduje o bitnom. Adorno pokazuje nešto od te tuge, koju je, srećom, imao s kim podijeliti. Neizrecivo njegove »filozofije jezika« katkad jezivo podsjeća na Kantovu »stvar po sebi« i sve što uz to ide. Također, pokazuje volju za proširenje na viši nivo, recimo na onaj na kojem je djelovao Benjamin, a to je, ponekad, vrlo vidljivo u njegovim, nazovimo ih, otkačenim »posredovanjima sa strane«. Kao, ništa ne stoji između onoga (romantičarskog) »stani, tako si lijep«, rečeno u trenutku, i onoga (prosvjetiteljskog) »naprijed, mora se proći«, rečeno u obruču. Ozbiljniji »prigovor« — tu riječ valja načas uzeti u navodnike da bi se otupilo ono što smeta našoj ranjivosti — naime, dolazi iz one sredine koja Hegelov pojam refleksije u sebe ne shvata kao autoanalizu, već, doslovno: »Refleksija u sebe jeste u biti pretpostavljanje onoga iz čega je ona vraćanje«. Tu između Adorna i Hegela počinje produktivni nesporazum oko pojma posredovanja u vidu

govor obuhvatnog

Jovica Aćin: POETIKA RASTROJSTVA, Novi Sad, 1987

ivan pandžić

Od prvoga poetskog teksta do *Poetike rastrojstva* Jovica Aćin pokazao je takvu misaonu vertikalu koja svojom obuhvatnošću komunicira s evropskom mislju od Platona do Heideggera. Svestran, neisključiv, Aćin se prošetao evropskim kulturnim krugom, odabrao ono najbitnije i svemu dao svoj znanstveni i emocionalni intenzitet. Od *Paukove politike* (Beograd, 1978), koja se kritički ponijela prema sebi i prema evropskom kulturnom naslijeđu, pa do spomenute *Poetike*, kroz Aćinovo djelo provlači se samokritičnost, lepršava ironija i svestran pristup dirnutim problemima. Esejist s umjetničkim porivom, Aćin je kao takav i mogao dosegnuti moguće granice metafizike imetajezika, o čemu i sam izriječno kaže: »Neke od mogućih ishoda ovog okršaja na planu književnosti, teksta i jezika, bar u izvjesnom obrisu, nudi *Paukova politika*« (str. 21).

Paukova politika, potom *Šljunak i mahovina* (Beograd, 1986), zapravo su uvod u *Poetiku rastrojstva*, koja i dolazi nakon razmatranja o Borgesu i njegovoj Babilonskoj biblioteci. I nije slučajno što knjigu *Šljunak i mahovina* prožimaju temeljne teze o svijetu kao igri ogleдалa, o vrtu kao poprištu i pravoriijeku zadane sudbe svijeta. Slojevitost autorove upitnosti o svijetu raste do Boschova jezivog humora, čudne groteske i sublimnog parokizma, te se na kraju knjige i donose slike Boschova. *Vrta i Magrittova Zabranojeno reprodukovanje*.

Duboko ukotvijen u veliku književnu matricu suvremene srpske književnosti, koja danas bilježi vrhunske domete na području esejistike i beletristike, Jovica Aćin, uz Nikolu Miloševića, Predraga Palavestra, Zorana Mišića i tolike druge, produbljuje i proširuje njezina obzora, naučno i nadahnuto; ukratko: gradi svoju umnu zgradu *lege artis*.

Kako *Poetika* od čitaoca zahtijeva da ne bude »potrošač«, nego proizvođač teksta«, moramo tako tekstu i pristupiti, pokušati umnožiti njegovu spoznajnu istinu, koja ostavlja otisak u riječima što su »nestalnije od života«, ili, kako sam Aćin reče pišući o Zoranu Mišiću: »Kritičko čitanje više nije trošenje teksta, već njegova proizvodnja«. (str. 125).

Budući da *Poetika rastrojstva* nosi podnaslov *eseji/iskliznuća*, uohodit ćemo Aćina ondje gdje je i sam »iskliznuo« i dosegao gotovo ekstazu o kojoj je riječ.

Kako se novija nauka bavi fragmentarnim pristupom svijetu, jer je vrijeme enciklopedista zauvijek prošlo, te je s pravom B. Russell jednom zgodom rekao da će doći vrijeme kada ćemo znati sve o ničemu i mi ćemo pristupiti Aćinu fragmentom, kako bismo dosegli njegovu književno-znanstvenu cjelinu. Riječ je o tekstu koji se obraća čitaocu besjedom *Svetica i pakao*, s podnaslovom *Mistička ljubav, smrt*. Aćinov tekst posvećen je glasovitog skulpturi *Ekstaza svete Tereze*, djelo svestrane umjetničke ličnosti (uomo universale) talijanskog baroka, a to je Gian Lorenzo Bernini. Prokrstarivši Evropu na studijskim boravcima, potom kao pažljiv putnik, Aćin je zastao pred rimskom crkvom Santa Maria della Vittoria, znajući što ona krije u svojoj otajnoj tami. Tekst tako i počinje, elipsom: »Nevidljiva, tamna, druga strana Meseca. Iako je ne vidimo, ona postoji i pripada Mesecu. . . « Berninijevu skulpturu Aćin je htio vidjeti. I mi s njime. Pred centralnim parom figura može se samo sanjati, piše Aćin. Figuralna grupa napravljena je prema Terezinu zapisu, koja u ekstazi sa svoje lijeve strane vidi anđela u tjelesnom obliku; bio je veoma lijep s užarenim licem. U ruci je držao zlatnu strijelu, koja je bila nalik na plamen sa željeznim

vrhom. Učini joj se da anđeo tom strelicom probada njeno srce i izvlači utrobu. Ječala je od bola, veli, ali je pri tom neka mlina prožimala, te nije željela da bol prestane. Bijaše to duhovna, a ne tjelesna bol, ali ni tijelo nije bilo bez udjela. . . i to znatnog, kako završava zapis.

Imamo pred sobom Terezin tekst, Berninijevo veelebono djelo i Aćinovo doživljaj, kojim je gotovo dosegao ekstazu te zagonetno španjolske mističarke. Porijeklom iz židovske obitelji, Teresa de Cepeda y Ahumada, obrativši se kršćanstvu, ulazi u red karmelićanki i dobiva ime Avilska, prema gradu Avilli, u kojem je rođena. Na latinskom se bilježi *Theresa Magna*. Napisala je mnoštvo knjiga mističnoga sadržaja, najpoznatije su: *Zamak duše*, *Unutrašnji grad* i druge, a njezini su atributi: plamena strelica u srcu, golubica, anđeo i tome slično. Nedavno je proglašena crkvenim naučiteljem. Ukratko: karizmatična ličnost koja nijednog motrioca ne ostavlja ravnodušnim.

Našavši se pred mramornom grupom, s naglašenom dramatikom u izrazu, i sa snažnim ritmom savijenih linija, koje stvaraju ujerljivu iluziju, Aćin je odgovorio snagom svojega doživljajnog intenziteta i kulturom rafinirana motrioca, kadra dosegnuti onostranost pojava koje nam se plaštem pojavnosti samo skrivaju.

U graničnom obzoru mogućega i stvarnog jezgri se ono onostrano koje komunicira na obje strane. Jesmo li se time maksimalno približili umjetnosti kao ljepoti koja obitava na »način istine«. Znalac Heideggera, Jovica Aćin zna da je umjetnost »Sebe-u-djelo-postavljanje istine«, da umjetnost objavljuje ono Drugo, da je ono Alegorija, pa je stoga i Terezina ekstaza kao alegorija zahvaćena Berninijevim djelom koje se nameće kao *u sebe postavljanje istine*. Istina je ovdje naprosto bivstvovanje u svojoj neskrivenosti. Sve ostalo je deskripcija, što odvođi od njezine biti. Zahvaćen vihorom te spoznaje, Aćin se ujezgruje u bit te neskrivenosti, hoće da se izreče šutnjom, ali njegova začudnost ispisuje tekst koji vrhunskom intuicijom doseže začudnost same umjetnosti. Naša riječ *umjetnost* najbliža je tom pojmu, jer podrazumijeva da u osjetilno treba i *um metnuti*. Šutnja je najrasprostranjenija, jer doseže same rubove kosmosa, ali je govor njeno uočitište, sklonište u kojem obitava Riječ po »kojoj je sve postalo«. Aćin kao da se pita: što odjednom bi mramoru da počinje živjeti oblikom koji izmiče svojim određenjima? Iluzija tako premješta svoje uporište predstavlja se svojom stvarnom stranom. I zmiža presvlači košuljicu da bi tako zadržala svoju bit. Svijest o varci ukazuje na njezinu objektivnu stvarnost.

Kada bismo cijelu Aćinovu knjigu *Poetika rastrojstva* sveli na razmišljanje »Svetica i pakao«, bila bi to druga, ali vidljiva, strana njegova poetičkog ustrojstva, koje svjedoči da je autor i drugdje bio na visini svojega umjetničkog poriva, da je dosegao onostranost umjetnosti, da je alegorijom predstavio istinu. Svjestan da čitalac zapravo oživljuje svaku knjigu, da omogućuje tekstu da bude čitan, on *čitano* postavlja u procijep ogleдалa da potiljak sagleda svoje ozareno čelo. U Aćinovu tekstu čitalac se osjeća kao u versajskoj Dvorani ogleдалa (Galerie des Glaces), rastjelovljen jer se raščetvoruje na svoje sastavne dimenzije, gdje se rubovi isprepliću tvoreći tako jedinstvo opreka u kojem svjetlost ocrtaava nestalnu stranu tame.

»Kad život nestaje, neka ostane njegov otisak u rečima, još nestalnijim od života. Uljezi

tzv. srednjeg ili onog trećeg i pod vidom onoga kako se čemu ili daje primat ili ne. Piše li čovjek esej da bi stavio historiju između sebe i svijeta, ili čovjek stavlja svakodnevno između sebe i zagonetnog da bi mogao napisati esej? Baudelaire je po pitanju toga na strani mladih književnika: »Ako čovjek hoće da živi u istrajnom posmatranju sutrašnjeg djela, onda će svakodnevni rad služiti nadahnuću.«

S obzirom na izvršeni prelaz s Kantove moralne na Hegelovu političku filozofiju, kao i na to da je predmet onoga što čovjek treba da čini da bi bio slobodan njegovo djelo, Adornova utopija nija tako prazna kao što su pojmovi, inače, često slijepi. »Spoznaja nema drugo svjetlo do ono koje sija na svijet polazeći od izbavljenja. . . « (str. 247). Kao nešto još nedogodeno? — iskustvo Kantovog čuđenja nad tim da se ide protiv sebe — nadovezivanjem na Hegela proširuje kontekst: »Medij koji biva apsorbiran od onoga što kroz njega sija« (Hegel, *Znanostdigigke II*), uvijek će važiti za posljednje određene konačnih stvari, kao i mjeru u doziranju uspostavljanja razorene ljubaznosti. Između onih specifičnih spjeva, razvojnog s prekidnim i stežućeg s probojnim, pojava kao pojava njegove biti postaje sadržaj utopije. Tačno se zna šta se preporučuje zbiljskom iščekujuću: teorijsko-znanstveni razum, kao i njegovo negativno određenje u odnosu na um, upućenost na vanjske predmete — . . . (za mišljenje unutrašnji dati svijet je također nešto spoljašnje) . . . « — i potrebu da se datim ovlađa. Ovdje je Adorno, unatoč svem bezizlaznom, kojim ova knjiga mjestimično odiše, najbliži onom koraku za koji vjeruje da je pred nama, mali i neznatan, ali koji je, svakom za sebe, najteže učiniti.

ukidanje vremena

Jovica Aćin: POETIKA RASTROJSTVA, Bratstvo-jedinstvo, Novi Sad, 1987.

nikola cincar paposki

ne zaboravljaju ono u šta su provalili. Za njih je smisao utopija» (*Poetika*, str. 23). Malo potom, da bi ostvario »vrhunsko rastrojstvo dela«, Aćin se obraća Atanasiju Kirheru riječju: »Ars magna lucis et umbrae«, smještajući tako velikog maga u ozračje svjetla i sjene. Samo sintezom, Mebijusovim prstenom, kako veli Aćin, može se osmisliti rastrojstvo do ruba *rasapa*, kad ludilo ludi do genialnosti. Što drugo pisati nego »jzik u predat i svoje želje«, koje se potom kritičkim čitanjem ne troše, već proizvode. To bismo pravilo poredki autoru, da znanstvenost i akribičnost kod njega nisu podignute na poetsku potenciju. Ukotvljen u negaciju, da bi tako dosegao »najnedvosmisleniju afirmaciju«, Aćin se obraća čovjeku i njegovu prostoru preko Kirchera, Dürera, Möbiusa, Nietzschea, Kierkegaarda, Kundera, Borgesa, Gombrowicza i tolikih »fantastičara« koji su bitak dosegli s obrnutog smjera. U njegovu tekstu tako se brate smisao i besmisao, san i smrt, život i ljubav, »melanholija« kao metafizička koprena pod kojom se troše »istine maske«, jer svijet biva omrežen jednom istošću, što je njegova posljednja mogućnost. I nije slučajno što je autor na kraju dodao *Smrt Jovice Aćina*, gdje dominira riječ *svejedno*, jer će ionako »samo zaboravljen biti zapamćeni«. I da se nije dogodilo tehničko posrnuće na str. 55, gdje je umjesto Berninijeve *Ekstaze svete Tereze* (1647) predstavljena Tereza, ali ne s anđelom što je pozlaćenom strelicom gada »negde ispod pupka«, već Nike iz Samotrake, koja ravnodušno i odsutno stremi u prostor, jer nema ni ruke, ni glave da bi svetičica zadala bol, ili sudjelovala s njom u tjelesnosti, Aćinov blistavi tekst dobio bi još na živosti i uvjerljivosti. Ovako autorova *Ispravka*, kao bilješka o rastrojstvu koja postavlja »Različito u Jednako« da se razlika učini vidljivom, osmišljena zakrpljuje »rasklimate točkove svijeta«.

Tko želi odgonetnuti simbol, davno je poručio O. Milde, čini to na vlastiti rizik.

Iz svijesti o riziku nastala je *Poetika rastrojstva* (kao iskliznuće), toliko nadstvarna da je dosegla i samu stvarnost. Upravo stoga ona je nastavak *Paukove politike*, koja je »kritika književne metafizike«, te *Pijunka i mahovina*, knjige koja »difuzno osvjetljava odstupanja... i ispisuje lavirinte, ogledala, vrtove...«. Kvalifikativ, koji mu je podario C. Milanija, da je Aćinov tekst »poput života neuhvatljiv«, razmiče granice autorove spoznaje koju prožima »svestrana, univerzalna gipkost pojmovna... gipkost primjenjiva objektivno«. Pošto je dosegla rasap suvremene svijesti, Aćinova *Poetika rastrojstva* niže se na valu nadindividualne Pneume, iako je utemeljena na individualnom iskustvu Odista; samo duh može prepoznati Duh, kako je zaburario proniklijvi Helevetius. Aćinovo društvo stoga su ljudi koji su poremetili ustaljeni poredak stvari, unijeli stvaralački nered u usnule svijesti i zajedrili u nepoznatu, učmalom vremenu usprkos. Njegov »*tjelotktni* diskurs« remeti »metafizičko gluvalo« i unosi nas u svijet ogledala, u kojem jesmo jer smo maksimalno zaničani. Smatrajući se dostojnim da kaže istinu, autor *Poetike* iskazuje svoju umnu vertikalu, makar ostao bez čitaoca, kao trgovac bez kupca što je prodavao duh. Naime, četiri trgovca dođu na sajam da prodaju ljepotu, porijeklo, počasti i duh. Samo posljednji osta bez kupca. Nikada, dakle, istinu ne treba podrediti probitku, jer ona se rada iz opreka i izbija jače što je više tlačiš. Skelu treba srušiti čim je zgrada dovršena.

Aćinov oslobođen govor ujezgruje se u rasrivenost bića; u krhke ruke uma postavlja žezlo ljepote, koja potom prkosi svakom bezumlju. Čovjek od duha, kako reče Ciceron, nije običan građanin, već dostojanstvenik. U procijep između snage duha i slabosti tijela smješta Aćin svoje rastrojstvo, kako bi ga prevladao, a ne samo izrekao.

Doživljajne cjeline ostvarene stvaralačkom sintezom uvijek su novi oblici kreacije i nadilaze svoju potku od koje su satkani.

Rastavljeni u Egzistenciji postajemo sjednjeni u Transcendenciji, veli K. Jaspers. Tako nastaje ono Obuhvatno.

Upravo takvo je Aćinovo djelo.

Do istine o delu, o onom što ono jeste, može se najsigurnije uronućem u njega — uronućem u samu bit dela. Tada, ono se otvara iz nazgled sporednih pitanja, neretko skrivenih u mnoštvu važnijih i mnogima bitnijim. No, može se i valja u razmatranje i razumevanje dela krenuti i od nečeg nazgled sporednog. Jedno od takvih, ne manje važnih, opredeljenja Jovice Aćina u knjizi *Poetika rastrojstva* jeste da literatura, a time, valjda, i svet, razumemo izvan uobičajenog, prihvaćenog književno-teorijskog razmatranja, pre svega onog koji se nudi iz zajedničkog, univerzitetskog kalupa. Ono, naime, i kada je zaista naučno, nije u stanju izbeći zamkama idejnog i političkog, te se diskrazija tu, zaista, događa, što neminovno odvlači od sagledavanja dela izvan postojećih indoktrinacija. A delo se mora videti kao poseban subjekt, koji postoji i opstaje, samo kao ono doista postojeće. Aćin gradi delo koje jeste subjekt i postoji uz svoju temeljnu veštinu da se odupre umanjenu razmatranih subjekata. Aćinovo delo svojim nezavisnim opstankom, posebnostima u načinu da se odaberu i odriču vrednosti tradicionalnog tumačenja, veštinom višedimenzionalnog sagledavanja sveta razmatranog dela iliti sveta, nudi mogućnost novog prilaza razumevanju ideja. Što znači da su prethodno sagledani svi atributi i sva značenja nekog dela, i to iz svih uglova složenosti njegovog postojanja, uz svu moguću sumnju i rezervu spram istorije i krize identiteta kao njenog savršenog produkta.

Naravno da se danas, u svetu sveopšteg progresivnog razvoja, progresivno razvijaju i sile regresije, koje, bez sumnje, dovode do sveopšteg rastrojstva. Imajući uvid u svetski trend i svoj uvidaj u baštinu svetske literature, Aćin neminovno i u pravoj meri razmatra samo središte krize identiteta, i već naslovom svoje knjige *Poetika rastrojstva* on otvara problem u samoj biti identiteta. Poetika znači pesničko umeće, veštinu da se naučno, a ipak mimo nje, prodre u tajne jezika i njegove funkcije, da se kodificira postojeće stanje u svim njegovim svesnim i podsvesnim strukturama. Rastrojstvo jeste stanje skrušenog, urušenog, demoralisanog, razgrađenog, razbijenog, rasitnjenog, usitnjenog, raspadnutog čoveka. Čoveka, čoveka pesnika, autora, čitaoca, kritičara. Čoveka koji ima sve manje mogućnosti da se odgovorno postavi spram onoga što se dešava i, paradoksalno, sve više razloga da bude odgovoran za postojeće. U ovom kontekstu stvararoci i književnost jesu tim više iskušene u nemogućem, u traganju za odgovorom pred najezdom opsenarstva. Jedini pravi odgovor stvaralaca jeste: izdvojiti se, steći integritet, imati svoj identitet i iz literature birati samo ono što jeste bitno.

Znamo da se identitet iz svetske baštine literature (Vavilonske kule) izdvaja podjednako mukom autoru, ali i kritičkog razmatranja, na osnovu gotovo nemerljivog *clinamena*, skoka u stranu, iskliznuća u vreme... Tu, u vremenu, ono što je strogo odvojeno, kao bitak i bivstvovanje, biva vraćeno samo sebi, Biću. Biva vraćeno da bi ponovo započelo svoju egzistenciju iz svog primordijalnog počela, iz njegovog prirodnog produžetka, iz mita o postanku... Njavno, sada se na sasvim nov način formiraju stvari i njihov poredak. Sve dobija svoje pravo ime, stvari se imenuju svojim postojanjem iz same seni senke, nejasno postaje jasnije od jasnog, nevidljivo vidljivije od vidljivog. Svet postaje svestan svoje svesnosti. Spojni sudovi prošireni su za, već pomenuti, *clinamen*. Sudovi se sada susižu, izvan svakog privida, na kosini, u samoj sili energija smisla, tako da

do juče irealno postaje realno, i mimo uobičajene slike sveta, našeg mesta u njemu, nestaje sve drugo, ostajemo mi sami u njemu bez drugog. Sve(t) se sagledava i vidi iz apsolutno novog Jednog; iz primordijalnog jedinstva suprotnosti, iz sasvim nove oprečnosti, iz postojećih i nepostojećih pozicija.

Da, to jeste *Poetika rastrojstva*, pridemo li knjizi, udemo li u nju onako kako ona zahteva, neobičajeno, mimo poznate nam kritičke aparature, tj. iz nje, ali s kosine iz ukinutog vremena, s predočenim uslovima čitanja u prethodnim knjigama Jovice Aćina, *Paukova politika* i *Šjunak i mahovina*. Uspemo li da je čitamo iz prethodnog, ne kako je napisana (nazgled), već kako je smišljena, kodirana u ogledalu mita i prividu viđenog, u lavirintima celokupnog znanja i Arijadninom koncu literature, ostajemo otrežnjeni pred moćima iluzija i snagom utopija. Rastrojstvo više nije pred nama samo ono što inače jeste, već se obrće oko sebe samog i samo se rastrojči... Ras/glava, biva ARS/glava, trojstvo postaje tačka ujedinjenja za Aćin/tekst/čitalac, sve je Jedno. Jedno je: Aćin/tekst, Čitalac/tekst, i Tekst/tekst.

Stoga, počev od uvodnog teksta »Lavandulin prah«, odbacujemo uobičajeni način čitanja i razumemo ne samo ono rečeno, nego i neredrečeno, neiskazano, ovo i ono, iznad i ispod teksta, skriveno, u neskrivenom otvoreno u nastavljenom rastavljanju teksta. Dakle, ne pratimo samo površinski nametnuti dijalog između pisca i čitaoca, već i njihovu međusobnu čutnju o vremenu i prostoru. Sledimo, dakle, naš stari zajednički san o usavršavanju Materije, o putu kojim se osigurava svoja vlastita perfekcija, o većnom čovekovom nastojanju da preuzme odgovornost za izmenu Prirode, tačnije, za davanje injekcije *clinamena* Vremenu.

Za ubrzanje Njega iz njega samog. Za dovodenje Vremena u svoju sopstvenu »zrelost«. Jedna jedina mogućnost otvorena je za takav čin, da stvaralačka zrelost isijava slike utemeljene u svome Istom, u sebe Vreme. Zato Aćin, »baca sebe u vatru«. Drugima ostavlja pitanje: da li je rukopis svoje knjige bacio u vatru? Poput artefex-majstora, ili, čak, uzvišenije, Aćin pod sobom pali vatru; sagorevajući do procišćenja, do samostvaranja i samoisijavanja, on postoji i jeste u svim svojim novim oblicima, on ih posmatra iz njih samih, te tako saraduje sa sobom stvararocem (Stvoriteljem). Tako, u procesu, on izaziva na prerazumevanje psihofizioloških stanja sebe/teksta u različitim pojavnim oblicima, u inicijacijama, u transmutacijama sebe/teksta, od Barta do Borhesa, od Montenja do Umberta Eka... Takva vlast nad sobom u vatru, koja se označuje kao natprirodna duhovnost, jeste raskošna slika unutrašnjeg života savremenog pisca u traganju za složenom simbolikom ljudske duše i bezbrojnim odsajima prirode sveta u njoj. Vlast da se u vatru vlada sobom i ne zapadne u emotivnu egzaltaciju, ali ni u saučesništvo sa velikim bolestima esejističara, da se iz većeg stepena tvoračke samostalnosti i veće slobode u organizaciji esejističkog oblika ne prepozna umetnik, sa šestim čulom kritičara svoga doba i ljudske prirode. Opstajući u vatru, s mnoštvom naumnijih pesnika i filozofa, i izdvoji se za *clinamen*, za duhovno iskustvo, za zračak utelovljene svetlosti, Jovica Aćin, gospodar sebi samom, sebe samogorućeg ubrzava u ritmu promena Vremena, vremena u kom živimo. Pri tom izdvaja za nas nisku bisera iz sopstvenog iskustva sebe/teksta. Prisustvujući u ovom procesu, svi zajedno ukidamo vreme i usavršeni u cikličnom ponavljanju Prirode, kulture i civilizacija